

Néhány adat az Északi-középhegység ászkarák faunájához (Crustacea: Isopoda: Oniscidea)

KONTSCHÁN JENŐ

ABSTRACT: (Some data to the woodlice fauna of the Hungarian Northern Mountains) Fourteen woodlice species was found in the Hungarian Northern Mountains. The new occurrences are given.

Bevezetés

Az igen változatos morfológiájú és alapközetű Északi-középhegység ászkarák faunája alig ismert. A hazánkból eddig ismert 50 fajból csupán a fele, 23 faj előfordulásáról vannak ismereteink (FORRÓ & FARKAS, 1998). Ebben a dolgozatunkban az Északi-középhegységből származó szórvány gyűjtéseink adatairól számolunk be, remélve, hogy ezekkel az adatokkal elősegíthetjük a hazai ászkarák fauna jobb megismerését.

Anyag és módszer

Az ászkarákok gyűjtésénél leggyakrabban a kövek, kidőlt fák forgatásával végzett egyeltes módszer alkalmaztuk. Felhasználtuk a Magyar Természettudományi Múzeum Talajzoológiai Gyűjteményébe elhelyezett kifuttatott talajminták ászkarák anyagait is. Az eredmények közlésénél a Zempléni-hegység adatairól nem számoltunk be, mert ezt egy másik munkánkban, a felemás lábú rákokkal együtt fogjuk be mutatni.

A gyűjtéseket az alábbi kollégák végezték: Dányi László (DL), Kontschán Jenő (KJ), Mahunka Sándor (MS), Merkl Ottó (MO), Murányi Dávid (MD), Öszi M. (OM) és Sziráki György (SzGy). A megtalált fajok felsorolásánál FORRÓ & FARKAS (1998) által megadott rendszert követtük.

A megtalált fajok listája

Ligiidae

Ligidium hypnorum (Cuvier, 1792) – Ez a faj az Északi-középhegység területéről a Bükkből (ALLSPRACH, 1996) és a Heves-Borsodi-dombságból (KONTSCHÁN, 2002) ismert. Újabb adatai: *Aggteleki karszt*, Szín, Szelcepuszta, 1988.04.09. leg. MS, *Aggtelek, Ménes-völgy* 1989.03.21. leg. MO,

Trichoniscidae

Haplophthalmus danicus Budde-Lund, 1880 – Az Északi-középhegység területéről ezt a fajt a Bükkből és a Tornai karsztról (STROUHAL 1965) mutatták ki. Újabb adatai: *Aggteleki karszt*, Szín, Szelcepuszta, 1988.09.26. leg. MO, *Bükk*, Eger, EKF üvegháza, 2001.02.22. leg. KJ,

Haplophthalmus mengii Zaddach, 1844 – Ezt a fajt DUDICH (1942) a Börzsönyből, a Bükkből, a Mátrából és a Zemplénből, STROUHAL (1964) a Börzsönyből, a Bükkből, a Zemplénből és az Aggteleki karsztról, míg KESSELYÁK (1936) a Börzsönyből, a Bükkből és a Zemplénből közli. Újabb adata: Mátraszőlős, 1994.06.26. leg. MO,

Hyloniscus riparius (C. L. Koch, 1838) – Ez a faj a legtöbb nedves és világos hazai területeken előfordul, mégis az Északi-középhegységből csupán a Börzsönyből (DUDICH 1942, MÉHELY 1929) és a Bükkből (ALLSPACH 1996, DUDICH 1942, MÉHELY 1929) van adata. Újabb adatai: *Börzsöny*, Szendehely, juhar erdő, 1981.11.10. leg. MS, Balassagyarmat, égeres, 1975.05.15. leg. MS, *Karancs*, Mátraszéle Akófej, cseres-tölgyes, 2002.09.19. leg. DL, *Bükk*, Síkfőkút, 1978.07.27. leg. OM, Miskolc, Lillafüred, bükkös, 1972.10.04. leg. MS, *Aggteleki karszt*, Szín, Szelcepuszta, 1988.04.09. leg. MS, Aggtelek, Ménes-völgy 1989.03.21. leg. MO,

Cylistidae

Cylisticus convexus De Geer, 1778 – Ez a faj az Északi-középhegység területéről csak Aggtelekről (DUDICH 1932, 1942) és Lillafüredről (LOKSA 1962) ismert. Újabb adata: *Karancs*, Mátraszéle Akófej, cseres-tölgyes, 2002.09.19. leg. DL

Porcellionidae

Porcellio scaber LATREILLE, 1804 – Ezt a szünantróp jellegű fajt, eddig az Északi-középhegységből csupán Síkfőkútról (ÁBRAHÁM et al. 1956) ismertük. Újabb adata: *Bükk*, Felsőtárkány, Regös János üvegháza, 2001.02.23. leg. KJ.,

Porcellionides pruinosus Brandt, 1833 – Az Északi középhegység területéről ennek a kimondottan szünantróp életmódot folytató fajnak nem volt adata. Új adata: *Bükk*, Felsőtárkány, Regös János üvegháza, 2001.02.23. leg. KJ.,

Trachelipodidae

Orthometopon planum Budde-Lund, 1885 – Ennek a fajnak eddig csupán a Bükkből (ALLSPACH 1996, KESSELYÁK 1936), az Aggteleki karsztból (LOKSA 1977) és a Zemplénből (DUDICH 1942, KESSELYÁK 1936) volt az északi-középhegység területéről adata. Újabb adatai: *Aggteleki karszt*, Jósvalfő, Lipinye feletti lejtő, 1988.04.08. leg. MS, Szín, Szelcepuszta, 1990.04.25. leg. MO,

Porcellium collicola Verhoeff, 1907 – Hazánk egyik leggyakoribb fajának az Északi-középhegységből csak a Bükkből (ALLSPACH 1996, LOKSA 1966, 1968, 1979, SZÉKELYHIDY & LOKSA 1979) és Aggteleki karsztról (LOKSA 1977) ismert. Újabb adatai: *Börzsöny*, Ipolytarnóc, Borókás árok, 1994.07.27. leg. MO, Szanda, Szanda-hegy, gyertyános bükkös, 1994.05.14. leg. MO, Drégelyplánk, Zabai rét, égeres, 1993.04.12. leg. MO, *Karancs*, Mátraszéle Akófej, cseres-tölgyes, 2002.09.19. leg. DL, *Bükk*, Síkfőkút, 1978.04.15. leg. MS, Tornanádaska, 1987.11.22. leg. MS, *Aggteleki karszt*, Szín, Szelcepuszta, 1988.04.09. leg. MS, Szögliget, Kecskés forrás, 1989.08.23. leg. SzGy, Szín, Szelcepuszta, 1988.11.16. leg. MO, Aggtelek, Ménes-völgy 1989.03.21. leg. MO, Aggteleki karszt, Lipinye feletti lejtő, 1988.04.08. leg. MS,

Protracheoniscus politus (C. L. Koch, 1841) – A hazai lombos erdők nagyon gyakori fajának eddig Bükkből (LOKSA 1962, 1968, 1979, SZÉKELYHIDY & LOKSA 1979), a Cserhátból (SZLÁVE CZ 1985) és az Aggteleki karsztról (LOKSA 1977) volt adata az Északi-középhegység területéről. Újabb adatai: *Medves*, Salgóháza, bükkös, 2002.09.20. leg. DL, *Bükk*, Tornanádaska, 1987.11.22. leg. MS, *Aggteleki karszt*, Aggtelek, Ménes-völgy 1989.03.21. leg. MO, Szín, Szelcepuszta, 1990.04.25. leg. MO, Szín, Szelcepuszta, 1988.11.16. leg. MO,

Trachelipus nodulosus (C. L. Koch, 1838) – Ennek a fajnak az adatát az Északi-középhegység tagjai közül csak a Bükkből (ALLSPACH 1996, LOKSA 1966) közölték. Újabb adata: *Bükk*, Felsőtárkány, Regös János üvegháza, 2001.02.23. leg. KJ.,

Trachelipus rathkii Brandt, 1833 – Ennek a gyakori fajnak északi-középhegységi adatait csupán a Bükkből (ALLSPACH 1996, ÁBRAHÁM et al. 1956) közölték. Újabb adatai: *Bükk*, Répáshuta, Nagy-mező 2004.04.11. leg. MD., Isten mezeje, Bagolytanya, cseres-tölgyes, 1994.06.28. leg. MO,

Trachelipus ratzeburgii Brandt, 1833 – Ezt a fajt eddig nem jelezték az Északi-középhegység területéről, bár lombos erdő lakó életmódja alapján előkerülése várható volt. Újabb adata: *Karancs*, Mátraszéle Akófej, cseres-tölgyes, 2002.09.19. leg. DL

Armadillidiidae

Armadillidium vulgare Latreille, 1804 – Ezt a nagyon gyakori és közönséges fajt az Északi-középhegység területéről eddig csupán az Aggteleki karsztról (DUDICH 1932, 1942) és a Bükkből (ALLSPACH 1996). Újabb adata: *Bükk*, Felsőtárkány, Regös János üvegháza, 2001.02.23. leg. KJ.,

Köszönetnyilvánítás: köszönettel tartozunk a gyűjtésben résztvevő kollégáknak.

Irodalom

- ALLSPACH, A. (1996): The terrestrial Isopods of the Bükk National Park (Crustacea, Isopoda, Oniscidea). In Mahunka, S. (szerk.): The fauna of the Bükk National Park, II. Hungarian Natural History Museum, Budapest, pp. 71–74.
- ÁBRAHÁM, A., BICZÓK, F., HORVÁTH, A. & MEGYERI, J. (1956): Hydrobiologische und faunistische Studien im Südwestlichen Teile des Bükk-Gebirges. – Acta biol. Szeged 4: 203–235.
- DUDICH, E. (1932): Biologie der Aggteleker Tropfsteinhöhle „Baradla” in Ungarn. – Speläolog. Monogr. 13: 1–246.
- DUDICH, E. (1942): Nachträge und Berichtigungen zum Crustaceen-Teil des ungarischen Faunenataloges II. – Fragm. Faun. Hung. 5: 1–13.
- FORRÓ, L. & FARKAS S. (1998): Checklist, preliminary distribution maps, and bibliography of woodlice in Hungary (Isopoda: Oniscidea). – Miscnea zool. Hung. 12: 21–44.
- KESSELYÁK, A. (1936): Bars vármegye szárazföldi ászkarákfaunája (Die Landasselfauna von Komitat Bars). – Állatt. Közlem. 33: 142–148.
- KONTSCHÁN, J. (2002): Ligidium fajok újabb adatai hazánkból és egy Magyarország faunájára új ászkarák, a Ligidium intermedium Radu, 1950 előkerülése a Zempléni hegységből (Crustacea: Isopoda: Oniscidea). – Folia Entomologica Hungarica 63: 183–186.
- LOKSA, I. (1962): Über die Landarthropoden der István-, Forrás- und Szeleta-Höhle bei Lillafüred. – Karszt- és barlangkutatás 3: 59–81.
- LOKSA, I. (1966): Die Bodenzoozoologischen Verhältnisse der Flaumeichen-Buschwälder Südostmitteleuropas. – Akadémiai Kiadó, Budapest pp. 437.
- LOKSA, I. (1968): Quantitative Makrofauna-Untersuchungen in den Waldböden des Bükkgebirges (Ungarn). – Anns univ. sci. Budapest, sect. Biol. 9–10: 265–289.
- LOKSA, I. (1977): Két gyertyános-tölgyes mintaterület ászkarák, ikerszelvényes és százlábú népségéről. – MTA Biol. Oszt. Közl. 20: 207–211.
- LOKSA, I. (1979): Quantitative Untersuchungen über die Makrofauna der Laubstreu in Zerreichen- und Hainsimsen-Eichen-Beständen des Bükk-Gebirges. – Opusc. Zool. Budapest 16: 87–96.
- MÉHELY, L. (1929): Species generis Hyloniscus. – Stud. Zool. 1: 1–75.
- STROUHAL, H. (1965): Die Haplophthalmus-Arten Ungarns. (Isopoda terrestria). – Acta zool. Hung. 11: 465–473.
- SZÉKELYHIDY, E. H. & LOKSA, I. (1979): Oniscoiden-, Diplophen- und Chilopoden-Gemeinschaften im Untersuchungsgebiet „Síkfőkút Projekt” (Ungarn). – Opusc. Zool. Budapest 16: 151–174.
- SZLÁVECZ, K. (1985): The effects of microhabitats on the leaf litter decomposition and on the distribution of soil animals. – Holarctic ecology 8: 33–38.

KONTSCHÁN Jenő
MTA-ELTE Zootaxonomiai Kutatócsoport
Magyar Természettudományi Múzeum Állattára
H-1088 BUDAPEST, Baross u. 13.
kotscha@zoo.zoo.nhmus.hu